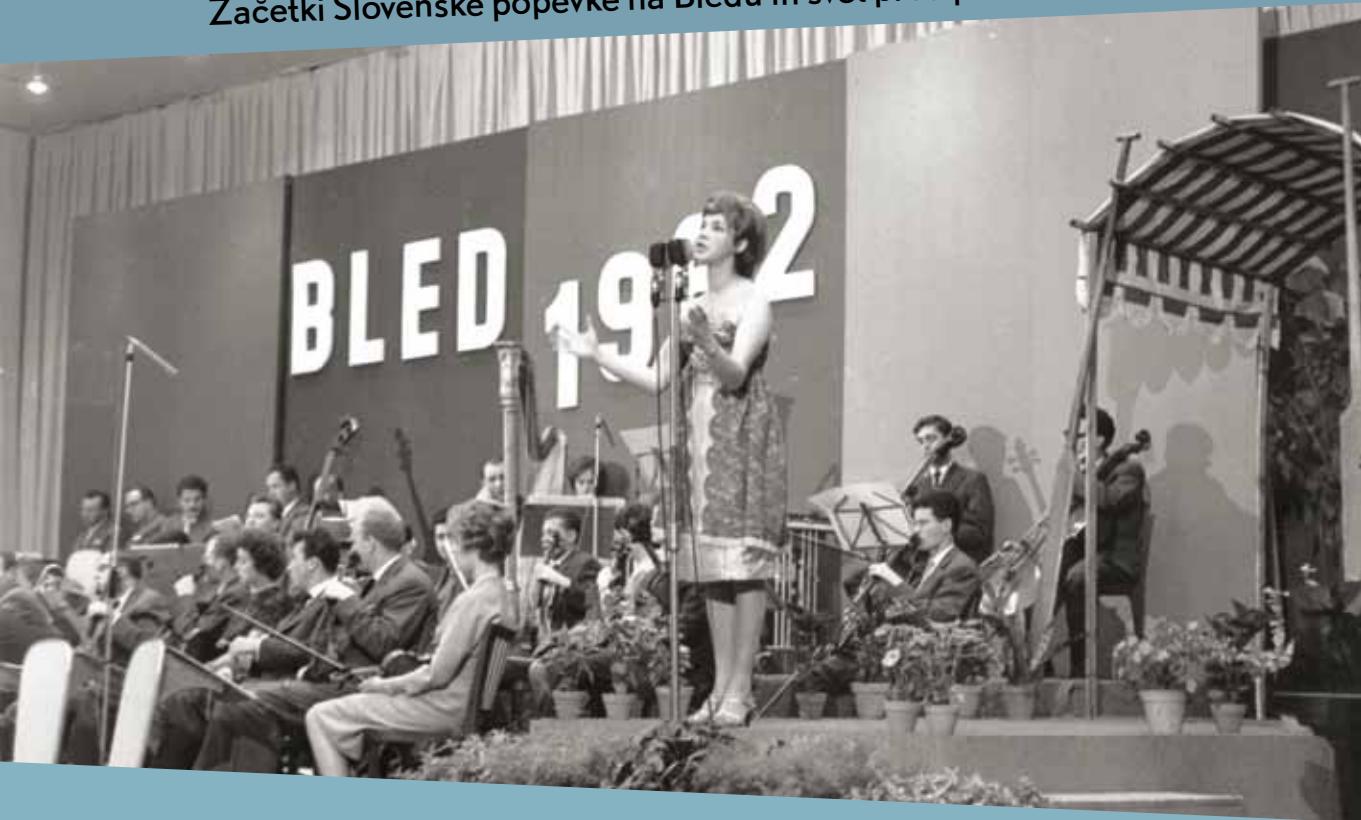

Mandolina, zvezde in Bled

Začetki Slovenske popevke na Bledu in svet pred petdesetimi leti

Leta 1962 je bila na Bledu prvič prireditev Slovenska popevka, glasbeni festival, ki je v naslednjih dveh desetletjih najbolj zaznamoval domačo zabavno glasbo. V »zlatih letih Slovenske popevke« so najboljši ustvarjalci in izvajalci ustvarjali skladbe, ki so ostale zimzelene in jih odkrivajo vedno nove generacije. Postale so že del našega skupnega zgodovinskega spomina. Obdobje začetkov festivala je bilo hkrati čas velikih sprememb v svetu in doma, na vseh področjih, od politike do vsakdanjega življenja, od znanosti do zabave. Marsikatera teh sprememb je narekovala razvoj v prihodnosti.

Nastopi britanske glasbene skupine The Beatles so pri navdušenih najstnikih sprožali pravo histerijo, imenovano *beatlemania*. Skupina je s svojo glasbo, podobo, sproščenostjo, pa tudi s kritiko družbe najbolj održala občutja mlade generacije in najmočneje zaznamovala šestdeseta leta. Prodor nove britanske glasbe je nadaljevala skupina The Rolling Stones.

Čas sprememb v svetu

Začetek šestdesetih let je bil čas prelomnih političnih dogodkov in izjemnih tehnoloških dosežkov. V ZDA je bil za predsednika izvoljen John F. Kennedy, razmahnilo se je črnsko gibanje za državljanске pravice. Sovjetska zveza je s prvim človekom v vesolju prevzela pobudo v vesoljski tekmi. Hladna vojna je bila na vrhuncu, ko je raketna kriza leta 1962 svet pripeljala na rob jedrskega spopada. Vzhodna Nemčija je v Berlinu leta 1961 začela graditi betonski zid, ki je postal simbol blokovske razdeljenosti sveta. Države tretjega sveta so se začele povezovati v novo gibanje neuvrščenih.

Odraščala je generacija mladih, rojenih po drugi svetovni vojni. Vse pomembnejša je bila vloga televizije in popularne kulture. Mladina je zlasti v glasbi in modi narekovala trende, ki so se s potrošništvom hitro širili. Mladostni optimizem je sčasoma zamenjalo nezadovoljstvo s staro ureditvijo sveta, kar je še poglobovalo prepad med generacijama.

Doma radosti in problemi vsakdana

V Sloveniji je kolektivni zanos povojnih let popuščal, zamenjali so ga radosti in problemi vsakdanjega življenja. Ljudi je privabljalo delo v tovarnah in življenje v mestih. Življenjski standard se je počasi zviševal. Znak potrošništva so bile prve samopostrežne trgovine po mestih. Sprva je bila ponudba še slaba, zato je bil marsikateri izdelek kupljen čez mejo. Poleg radia so svoje mesto v stanovanjih dobivali prvi televizorji.

Visoki povojni gospodarski rasti je med letoma 1960 in 1962 sledila prva kriza z velikim upadom proizvodnje. Slovenski politiki so zagovarjali večjo samostojnost republik v gospodarstvu in prišli v spor z jugoslovanskim državnim vodstvom. Nova ustava Jugoslavije iz leta 1963 je uvedla samoupravljanje na vseh področjih življenja ter imenu države in republik dodala socialistična.

Gradile so se številne šole, zdravstveni domovi, bolnišnice in ceste. Leta 1963 je bil odprt predor Ljubelj, konec leta pa je na letališču Brnik pristalo prvo potniško letalo.

Prizor iz filma Ples v dežu režiserja Boštjana Hladnika iz leta 1961, ki pomeni rojstvo modernega slovenskega filma. (Slovenska kinoteka)

Parkirišče pred kranjsko tovarno Iskra ob koncu delovne izmene leta 1960. Večina delavcev se je na delo vozila z delavskimi avtobusi, svojega fička so si lahko privoščili redki. (Foto I. Demšar)

Trgovina Potrošnik leta 1965; to je bila prva samopostrežna trgovina v Kranju, odprta leta 1960. (Foto A. Ignaščenko)

Moč popularne glasbe

Novo dobo v svetu glasbe je napovedala britanska skupina The Beatles, ki je prvo malo ploščo izdala leta 1962. S številnimi uspešnicami je osvojila glasbene lestvice in prelomno vplivala na nadaljnji razvoj popularne glasbe.

Pri nas je politični in ideološki nadzor umetniškega ustvarjanja iz prvega povojnega obdobja popustil. V petdesetih letih si je zlasti po prizadevanjih Bojana Adamiča svoje mesto v glasbi izboril džez, kasneje tudi zabavna glasba. Septembra leta 1960 je bil na Bledu organiziran 1. jugoslovanski jazz festival, ki so ga tam prirejali do leta 1966. Mladi, ki so si želeli ideološko neobremenjene zabave, so se pod vplivom zahodne kulture navduševali nad novimi popevkami. Oblast ni več nasprotovala plesom, koncertom in festivalom moderne glasbe. Veliko poslušalcev je imela nova glasbena zvrst narodno-zabavne glasbe Kvinteta bratov Avsenik. Ko je oktobra 1958 začela redno oddajati Televizija Ljubljana, so postale priljubljene njene zabavno-glasbene oddaje. Za kakovost so skrbeli ustvarjalci in izvajalci na čelu s Plesnim orkestrom Radiotelevizije Ljubljana in takrat najboljši pevci. V šestdesetih letih je na sumničenja naletela nova beat glasba, ki je bila označena kot nevarnost z Zahoda, vendar je pri mladih hitro našla posnemovalce.

Septembra leta 1960 je bil na Bledu organiziran 1. jugoslovanski jazz festival
(Blejske turistične informacije 1960)

Na Bledu so med sezono za zabavo gostov skrbele različne skupine, ki so igrale zabavno in plesno glasbo v Kazini, na hotelskih terasah in v nočnih barih. Kvartet domačina Franca Podjeda leta 1962 med nastopom v Park baru na Bledu (Hrani Franc Podjed, Bled)

Prvi festival Slovenske popevke

Bled, 10.-12. maj 1962

Bled na začetku šestdesetih let, razglednica

Leta 1961 zgrajena Festivalna dvorana na Bledu (Foto C. Avguštin)

Konec petdesetih in v začetku šestdesetih let so se po Jugoslaviji rojevali vedno novi festivali zabavne glasbe. Vendar slovenske popevke, tudi zaradi jezika, marsikje niso imele možnosti za večjo uveljavitev. Zato je na dober odziv naletela zamisel za pripravo podobnega domačega festivala. Idejni pobudniki so bili Matija Barl, Matija Cerar in Franek Mulaček. Skupaj z Vilkom Avsenikom so se obrnili na Turistično društvo Bled, ki je prevzelo organizacijo prireditve v novi Festivalni dvorani. Pri izvedbi festivala je imel veliko vlogo tudi Radio Ljubljana.

Na anonimni natečaj je prispelo 132 skladb in komisija jih je za festival izbrala 20. K sodelovanju so skušali pritegniti najboljše skladatelje in pesnike za kakovostna besedila. Hkrati je bila to tudi priložnost za uveljavitev novih avtorjev in izvajalcev. O namenu festivala je bilo med drugim zapisano: »Blejski festival naj bi oblikoval značilno slovensko popevko. Domača melodija, moderno obdelana, to je vodilo ocenjevalne žirije.«

Stane Mancini je zmagovalno *Mandolino* zapel ob spremljavi velikega orkestra. (Fototeka Gorenjskega muzeja)

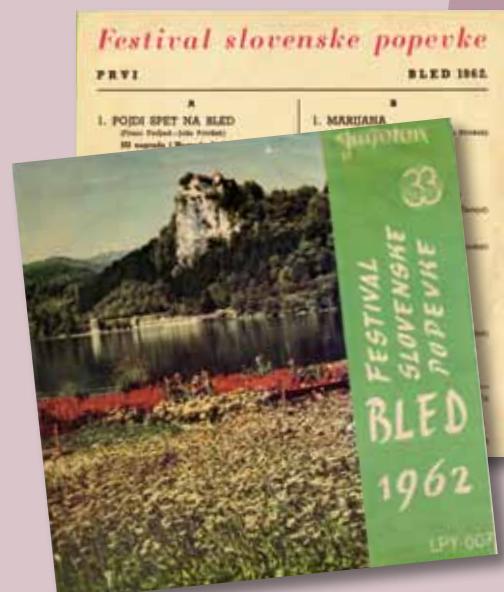
Prireditev je trajala tri dni. Prva dva večera so izvedli po deset skladb, vsako dvakrat, z dvema različnima izvajalcema, enkrat s spremljavo Plesnega orkestra Radiotelevizije Ljubljana in enkrat z manjo zasedbo, s triom Mojmirja Sepeta. Peli so takrat uveljavljeni pevci, vsak po štiri skladbe.

V finale se je uvrstilo po pet najboljših skladb z obeh večerov, glede na glasove obiskovalcev v dvorani. O končni zmagovalki so poleg glasov občinstva odločale tudi petčlanske komisije v centrih Delavsko prosvetnih društev Svoboda po osmih slovenskih mestih.

Prvi dan festivala je bil obisk v dvorani slabši, čemur je bilo krivo tudi deževno vreme. V finalnem večeru pa se je v razprodani dvorani, z dobrimi izvedbami pevcev, razvilo pravo festivalsko vzdušje. Kljub začetnim organizacijskim težavam je festival pri publiku in v časopisnih poročilih naletel na dober odziv ter spodbudne besede za naprej.

Zaključek festivala z vsemi nastopajočimi; od leve dirigent Jože Privšek, Marjana Deržaj, Majda Sepe, Beti Jurkovič, Jelka Cvetežar, Slavka Knez, Lidija Kodrič, Rafko Irgolič, Matija Cerar, Stane Mancini in Nino Robič. (Hrani Franc Podjed, Bled)

Ovitek gramofonske plošče z najboljšimi popevkami prvega festivala

1. mesto *Mandolina*

glasba dr. Vladimir Stiasny, besedilo dr. Lev Svetek
pela Beti Jurkovič in Stane Mancini

2. mesto *Zvezde padajo v noč*

glasba Slavko in Vilko Avsenik, besedilo Ciril Zlobec
pela Marjana Deržaj in Nino Robič

Nagrajenci ● festivala

3. mesto in nagrada strokovne žirije *Pojdi spet na Bled*

glasba in besedilo Franc Podjed
pela Majda Sepe in Nino Robič

Nagrada za najboljše besedilo

Gregor Strniša
Zemlja pleše
glasba Mojmir Sepe
pela Majda Sepe in Nino Robič

Presenečenje festivala je bil uspeh mladega Franca Podjeda, domačina z Bleda. S skladbo *Pojdi spet na Bled*, za katero je napisal tudi besedilo, je osvojil tretje mesto in prejel tudi posebno nagrado strokovne žirije časopisa Tedenska tribuna za najbolj značilno slovensko popevko. (Arhiv Franca Podjeda, Bled)

POPEVKE SKOZI DEŽ V SONCE

BLED 62 - MOLTO CAPRICCIOSO!

ZAKLJUČEN JE PRVI FESTIVAL SLOVENSKE POPEVKE
BLED 1962 -
zmaga za Gorenjce
ESPEJI JE PRIJALAL SKOKOMA - ENKRAT ŠE ZAPOI MANDOLINO
KOGARICO JE PA VREDEN TAKLE FESTIVAL

Marjana Deržaj je med drugim pela nagrajeno skladbo bratov Avsenik *Zvezde padajo v noč*. (Foto Edi Šelhaus, hrani Muzej novejše zgodovine Slovenije)

Dr. Vladimir Stiasny (1927-2010), sicer zobozdravnik v Kranju, je začel skladati v drugi polovici petdesetih let. Na drugem festivalu v Opatiji leta 1959 sta bili uspešni njegovi pesmi *Prišla je pomlad* in *Spomin*. Na prvi Slovenski popevki je sodeloval s tremi skladbami in z *Mandolinou* zmagal. Naslednje leto je s skladbo *Enkrat še dosegel drugo mesto. (Arhiv družine Stiasny, Kranj)*

Drugi festival Slovenske popevke

Bled, 4.-6. julij 1963

Organizatorji na Bledu so s prireditvijo že zeli popestriti program med turistično sezono, zato so termin festivala premaknili na začetek julija.

Na razpis je prispelo 148 popevk, izbranih je bilo 21 pesmi. Večji del skladb so prispevali že uveljavljeni avtorji. Izbor najboljših je potekal po enakem načinu kot prvo leto.

Festival je prinesel veliko dobrih popevk. Vsi so se strinjali, da se je kakovost besedil zelo izboljšala, zlasti po zaslugu sodelovanja Gregorja Strniše in drugih uveljavljenih pesnikov. Nagrajena skladatelja Mojmir Sepe in Jure Robežnik sta močno zaznamovala tudi kasnejše festivale.

KONČAN II. FESTIVAL SLOVENSKE POPEVKE

Zmagovalca: Mojmir Sepe
in Beti Jurkovič

Fotograf je za posnetek vzdušja v festivalskih dneh nasproti postavljal pevce »veterane« in debitante. Od desne (na desni fotografiji) Lidiya Kodrič, Nino Robič, Beti Jurkovič, Matija Cerar, neznana, (na levji fotografiji) Ivanka Kraševac, Lojze Boštjančič, Barbara Jarc, Silvo Boštjančič, Jožica Svete, Irena Kohont, Peter Ambrož in Katja Levstik. (Foto Edi Šelhaus, hrani Muzej novejše zgodovine Slovenije)

Tudi na drugem festivalu so bile vse skladbe izvedene dvakrat, enkrat z velikim orkestrom in enkrat z manjšo zasedbo. (Foto Edi Šelhaus, hrani Muzej novejše zgodovine Slovenije)

Poleg pevcev, ki so nastopali že na prvem festivalu – Beti Jurkovič, Marjana Deržaj, Majda Sepe, Jelka Cvetičar, Lidija Kodrič, Rafko Irgolič, Stane Mancini, Matija Cerar in Nino Robič, je bilo na odru kar nekaj mladih pevcev: Irena Kohont, Katja Levstik, Barbara Jarc, Ivanka Kraševac, Jožica Svete, Lado Leskovar, Peter Ambrož, Franc Babič in kvartet bratov Boštjančič.

BLED 63:
NAJSETEVK

1. mesto

Malokdaj se srečava

glasba Mojmir Sepe, besedilo Gregor Strniša
pela Beti Jurkovič in Lado Leskovar

2. mesto

Enkrat še

glasba dr. Vladimir Stiasny, besedilo dr. Lev Svetek
pela Beti Jurkovič in Peter Ambrož

3. mesto

Drevo

glasba Mojmir Sepe, besedilo Gregor Strniša
peli Beti Jurkovič in Majda Sepe

Nagrajenci ● **festiwal**

Nagrada za besedilo
Gregor Strniša

Malokdaj se srečava

glasba Mojmir Sepe

Posebna nagrada strokovne žirije
Orion

glasba Jure Robežnik,
besedilo Gregor Strniša
peli Marjana Deržaj in Katja Levstik

Med mladimi pevci je bil največ pohval deležen Lado Leskovar. (Foto Edi Šelhaus, hrani Muzej novejše zgodovine Slovenije)

POPEVKA LETA

S modelitvijo nagrad se je končal na Bledu drugi festival slovenskih popevk. — Dvoboj Stiasny Sepe se je končal z lovorjevim vencem

Skladatelji: J. Robežnik
Občinatelji: Mojmir Sepe

Slovenska popevka gre naprej

Po koncu drugega festivala na Bledu je bilo vedno več mnenj, naj se festival preseli v Ljubljano. Tretja Slovenska popevka je bila organizirana v Ljubljani na Gospodarskem razstavišču, od leta 1965 pa je bila prireditev v novi Hali Tivoli.

Festival je postal osrednja slovenska zabavnoglasbena prireditev. Poleg izjemnih vokalistov so se z uspehom predstavile tudi mlade skupine z modernejšo glasbo. Ker je sčasoma zanimanje za festival začelo upadati, je bila leta 1983 izvedena zadnja prireditev. Slovensko popevko je spet obudila Televizija Slovenija leta 1998.

Marjana Deržaj med nastopom na tretji Slovenski popevki leta 1964, ko je zmagala pesem *Poletna noč* skladatelja Mojmirja Sepeta s tekstrom Elze Budau. Med poslušalci je imela izjemen uspeh, postala je zaščitni znak festivala in sinonim kakovostne slovenske popevke. (Foto Edi Šelhaus, hrani Muzej novejše zgodovine Slovenije)

Mandolin, Stars and Bled

The beginnings of the Slovene popular song festival in Bled and the world of fifty years ago
Summary

In 1962 Bled hosted the first *Slovenska popevka* (Slovene popular song) festival, which over the next two decades had a great influence on Slovene light entertainment. In the "golden years" of Slovene popular songs, composers, lyricists, musical arrangers and singers created songs which became evergreens and which are constantly being discovered anew by younger generations. They have become a part of our shared historical memory.

Fifty years ago was also a time of great change in many fields, a time of historical political events and exceptional technological achievements. The Cold War was at its height and the world's two superpowers had embarked on the Space Race.

The first post-War generation was growing up, while the role of television and popular culture was ever more important. The 1960s were most strongly marked by the music of the Beatles, who aroused hysteria among their young fans and had a dramatic influence on the further development of popular music.

In Slovenia people were attracted by factory work and urban life. The standard of living was slowly rising. People spent their time dealing with the joys and problems of everyday life. The young wanted to have fun, unencumbered by ideological considerations, and under the influence of Western culture they were enthusiastic about the latest popular music, while the most popular social gatherings were dances. The musical entertainment programmes broadcast by Ljubljana Television had large audiences. In 1960 Bled played host to the first Yugoslav Jazz Festival, which later involved international musicians.

This period saw the birth of many new festivals of popular music. The first Slovene popular song festival was held in the new Festival Hall in Bled in May 1962. It featured already established artists; songwriters from the Gorenjska region were particularly successful. From a selection of twenty songs the public selected as the best composition *Mandolina* (Mandolin) by Vladimir Stiasny, second was *Zvezde padajo v noč* (The Stars Fall into the Night) by Slavko and Vilko Avsenik, and third *Pojdi spet na Bled* (Go Again to Bled) by first-time composer Franc Podjed from Bled, who also received the award of the technical jury.

The second festival, in 1963, was again organised in Bled. It featured a great many good new songs with quality lyrics, thanks largely to writers such as Gregor Strniša. The winning song was *Malokdaj se srečava* (We Rarely Meet) by Mojmir Sepe, while the technical jury gave an award to *Orion* by Jure Robežnik. Both of these songwriters also made their presence felt at later festivals.

In addition to established singers such as Beti Jurkovič, Marjana Deržaj, Majda Sepe, Jelka Cvetežar, Lidija Kodrič, Rafko Irgolič, Stane Mancini, Matija Cerar and Nino Robič, who appeared at the first festival, there were also appearances by promising young singers such as Irena Kohont, Katja Levstik, Barbara Jarc, Ivanka Kraševac, Jožica Svete, Lado Leskovar and Peter Ambrož.

The next festival, in 1964, took place in Ljubljana. The winning song was *Poletna noč* (Summer Night), which enjoyed enormous success and became synonymous with quality popular song in Slovenia.

Slika na naslovniči:
Majda Šepe je na prvem
festivalu Slovenske popevke pela
nagrjeni skladbi *Pojdi spet na*
Bled in Zemlja pleše (Fototeka
Gorenjskega muzeja).

Avtorica razstave in besedil:
mag. Monika Rogelj

Fotografije in gradivo so
prispevali: družina Stiasny,
Kranj, Franc Podjed, Bled, Muzej
novejše zgodovine Slovenije (foto
Edi Šelhaus), Zgodovinski arhiv
Ljubljana, Enota za Gorenjsko,
Kranj, Fototeka Gorenjskega
muzeja

Konservatorski posegi: Marjanca
Jeglič in Zdenka Kramar

Jezikovni pregled: Judita Babnik

Prevod: David Limon

Grafično oblikovanje in
oblikovanje razstave: Barbara
Bogataj Kokalj, Studio Aleja d.o.o.

Tisk: Medium d.o.o.

Naklada: 400 izvodov

Izdal: Gorenjski muzej, zanj
Marija Ogrin, direktorica

Kranj, april 2012

www.gorenjski-muzej.si

MESTNA OBČINA KRAJN